

“Hindistan Müsəlmanları Heyəti”: Britaniya Hindistanının bölünməsi və onun tərkibindən müsəlman dövlətinin (Pakistanın) ayrılması uğrunda mübarizə aparmış, əsası 1906-cı ildə qoyulmuş və 1947-ci ildə buraxılmış Ümumhindistan Müsəlman Liqi nəzərdə tutulur.

Paris əhvalı

səh. 542. “santim” [centime]: Fransız pul vahidi; frankın 1/100-nə bərabər olmuşdur. 1797-2001-ci illər arasında (fasilələrlə) işlədilmişdir.

Azərbaycanda Darülfünun

səh. 545. “Mən lafe əql mizənəm in kare kəsi konəm”: “Mən ağıldan dəm vururam, bununla kiminsə işini görürəm.” (Farsca) Misra Hafiz Şirazinindir.

səh. 547. “Movzun nist və ila mə’ni nədarəd”: “Ahəngdar deyil, üstəlik mənası da yoxdur.” (Farsca)

Çərşənbə axşamı, 29 iyul 1919-cu il, nömrə 237

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Səşənbə, 1 ziqədətül-həram sənə 1337. 29 təmmuz 1919 sənə.

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 5 rublə, axırıncı səhifədə sətri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

SİRK “MODERN”

Səşənbə günü iyul ayının 29-da, 1919-cu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə vücuda gətirilmiş fransız güləş mübarizəsinin 31-ci günü 1919-cu ilin məşhur “Cahan Pəhləvanı” namı və Azərbaycan fəxri şarfı və 30 min manat mükafat.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-ci: Gənc Əli İbad - Djavani; 2-ci: Kalişeviç - Jan-di-Kalon; 3-cü: Arnold - Anderson.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 9-un yarısında. Pəhləvanların çıxışı 11-in yarısında. Tamaşa qurtaracaq saat 12 tamamda.

Pəncşənbə günü iyul ayının 31-də bu mövsümdə görünməmiş İdeal Qardaşlarının benefisi olacaqdır. Təzə nömrələr hazırlanır.

5483

ELAN

29 iyul 1919 səşənbə günü gündüz saat 10-da Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacaq elan olunur.

T-190

ELAN

Bununla ixtar olunur [xəbər verilir] ki, Azərbaycan dəmiryolunun yük podratçısı Qafar Əsgərovun vəkili Bakı şəhərində Qafar Rəfiyev cənablarıdır. Müşərünileyhin [adı çəkilən şəxsin] əlində 1225 nömrəli vəsiqəsi də vardır. Həman vəsiqə Yevlax və Ləki podratçısı Əsgərov tərəfindən verilib də məzkur [adı çəkilən] Qafar Rəfiyev cənablarına həman istasyonlardan gəlmə yük və baqajlar gəldiyi vaxt və onlar təhvil verildiyi zaman ixtiyar verilir ki, Rəfiyev də isbatı-vücut [iştirak] edib meydana çıxacaq nöqsanlarda iştirak etməklə ittilaati [xəbəri] olsun.

5484

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Ticarət, Sənəət [Sənaye] və Ərzaq Nəzarəti Vükəla Şurası [Nazirlər Kabineti] təsvibiylə [razılığı ilə] əvvəlcə verilən bütün əmrlərin təbdil [dəyişdirilməsi], əlavə və təfsiri [şərhi] olaraq, bununla hamıya elan edir ki:

1. Azərbaycan torpağından bu malların əcnəbi məmləkətə çıxarılması qadağan edilir:

- a) Taxıl;
- b) Benzin və xüsusi şeylər aparılmasına icazə verilən bidonlardan başqa, hər bir şəkildə olursa-olsun polad və dəmir;
- c) Çay, qənd, sabun, kibrit və manufaktura;
- ç) Aptek malları;
- d) Dəmiryol, poçta, teleqraf və telefon mayehtacı [avadanlıqları];
- e) Silah, top gülləsi və partlayıcı şeylər;
- ə) Saat, zəncir, qolbaq, üzük, düymə, sancaq və qeyri bu kimilərdən başqa qızıl, gümüş və platina hər şəkildə olursa-olsun aparmaq olmaz;
- f) Kağız və karton.

Bu yuxarıda göstərilən şeylərin ən müstəsna ittifaqlarda [hallarda] çıxarılmasına icazə verilir ki, o da ancaq Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətinin icazəsiylə olar.

2. Bundan əlavə, gələcəkdə xüsusi əmrlər verilənə qədər xammallardan pambıq, yun, ipək, barama, ayrılmış sap, otçoski [tük], qoyun və keçi dəriləri çıxarılması haqqındakı məsələnin həlli, həmçinin bu cür malları çıxarmaq şəraitinin müəyyən edilməsi Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti tərəfindən təyin edilir.

3. Qalan şeylərin çıxarılmasına ya poşlin [rüsüm] verməklə, yaxud mal mübadiləsi əsası ilə poşlin verməklə icazə verilir.

4. Mal mübadiləsi olmadan poşlin verməklə hər cür balıq, kürü (ikra), konyak, spirt, şarab və başqa spirtli içkilər,

qoz, şahpalut [şabalıd], yaş meyvə və göyerti çıxarılmasına icazə verilir. Qalan şeylər isə gələcəkdə xüsusi əmrlər verilənə qədər mal mübadiləsi əsası ilə çıxarıla bilər. Mal mübadiləsi əsası ilə Cümhuriyyət daxilində hər cür mal gətirmək mümkündür.

5. Mal mübadiləsi əsası ilə əcnəbi məmləkətə mal aparmaq istəyən şəxslər Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətinə ərizə verib nə cür mal, nə qiymətdə daha aparmaq istədiyini və çıxarılan malın valyuta məbləği ilə əcnəbi məmləkətdən nə cür mallar gətirməyə borclu olduqlarını məlum etməlidirlər.

Məzkur [deyilən] şəxslər öz vədləri ifasını təmin etmək üçün mal aparmaq istədiyini haqqında ərizə-hal verdiyi günün ruz-məzənnə [günlük məzənnə] hesabı ilə aparacağı malların ümum qiymətin[in] 20 faizini rəhn (zaloq) verməlidirlər. Rəhn pul, mal ya əmval [mallar], rəhn şəhadətnamələri və ya bankla verilə bilər. Aparılan malın valyuta qiyməti hamıdan ötrü Nəzarət tərəfindən bərabər əsasla hazırlanmış qərar üzrə Nəzarət tərəfindən təyin edilir.

Mal mübadiləsi istidası [xahişi] təmin edildiyi surətdə, mal aparan şəxs müəyyən rəhnin və təmir vergisinin padşahlıq xəzinəyə [dövlət xəzinəsinə] verilməsi haqqında qəbz təqdim etdiyi halda, başqa adama verilməmək şərti ilə bir ayın müddətinə qədər istənilən malın aparılmasına icazə verilir.

Şərt edilən malın valyuta qiyməti ilə əcnəbi məmləkətdən gətirilməsi müddəti, icazə verildiyi gündən 6 ayın müddətinə qədər təyin edilir. Təyin edilən

müddətdə mal gətirildiyi halda kontragent nə zaman, nə qədər və nə cür malın gətirilməsi haqqında məhəlli [yerli] gömrükxananın şəhadətnaməsini təqdim edir. Gətirilən malın mal mübadiləsi şəraitinə müvafiq olduğu təhqiq edildikdən sonra mal sahibinin verdiyi rəhni özünə qaytarılmaqla bərabər, gətirilən malın məhəlli bazarda satılmasına icazə verilir. Nəzarət və ya kontr-agent istədikləri zaman yuxarıda göstərilən şərait üzrə mal mübadiləsi müamiliəsini [əməliyyatını] xüsusi müahidənamə [müqavilə] formasına da sala bilərlər.

İyunun 24-ə qədər Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti tərəfindən verilən icazənamələr verilən gündən yuxarıda göstərilən 6 ayın müddətinə qədər öz qüvvələrini saxlayırlar.

6. Azərbaycan torpağından tranzitlə keçən malların buraxılması icazənaməsi gömrükxanalar tərəfindən verilir.

Malın əcnəbi məmləkətə malı olduğu nu isbat edici sənəd dəmiryol bərnəməsi [reqlamenti], yaxud malın göndərildiyi yer göstərilməklə agentin imzası ilə paroxod şirkətinin qəbz hesab edilməlidir. Agent olmadığı yerdə paroxod kapitanının imzası olmalıdır. Böylə imza atmağa ancaq yüz saf ton həcmindən az olmayan gəmilərin kapitanları haqlıdırlar.

Yelkən qayıqlarında və barkaslarda gətirilən mallar tranzit hesab olunmayıb.

Bu tövr xırda gəmilərin dayanması üçün limanda xüsusi körpü ilə müəyyən uçuş tok təyin edilməlidir.

Yük gəmiləri və Azərbaycan dəmiryolu tranzit yüklərini anbarlara yığmaqdan ötrü dəmiryol körpüsündə boşal-

dırlar. Bu malları Azərbaycan Dəmiryolları İdarəsi dəmiryol dairəsində gömrükxanaya təqdim edir.

Sərnəşin gəmilərində varid olan [gələn] mallar gəmilərin varid olduğu körpüdə gömrükxana mühafizəsi altında olan anbarlara boşaldıla bilər.

Gömrükxananın körpü və dəmiryol anbarlarında yığılan mallar hərgah bir ayın müddətinə qədər onların göndəriləcəyi haqqında məlumat verilsə, tranzit mal olduğu ləğv edilməz. Gömrükxana anbarlarından buraxılan mallar üçün məhəlli [yerli] yüklər kimi Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətindən aparılmasına icazə alınmalıdır. Bu mallar mal mübadiləsinə gedib aparmaq poşlini verilməlidir.

Azərbaycan xaricindən gətirilib və gömrükxana anbarlarına yığılan mallar mövcud olan tranzit müqavilənamələrinə müvafiq gömrükxana tərəfindən göndərilən tranzit yüklərindən başqa, poşlinin bir yarımı verilmək şərti ilə, ümum gömrükxana qanunlarının əsası mövcubincə [prinsipinə müvafiq olaraq] gömrükxana anbarlarından buraxılan mallar gömrükxana təminatı altında (plomba və qıfıl ilə) göndərilməlidirlər.

Tranzit yükləri həcz [müsadirə] edilməz. Paroxod şirkəti daxilində saxlanmaqda olan başqa yüklərin həcz edilməsinə gəldikdə, Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökuməti tərəfindən qoyulan həcz qanunları tətbiq edilir.

Azərbaycan daxilindən tranzitlə Gürcüstan və Ermənistan tərifi [yolu] ilə mal aparılması icazəsi məzkur [deyilən] cümhuriyyətlərlə əqd edilən müqavilənamə-

lərdə göstərilən əsas üzrə Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti tərəfindən verilir.

Azərbaycanın tranzit müqavilənaməsi olmayan məmləkətlərdən dəniz təriqi ilə və başqa təriqlərlə gətirilən malların göndərilməsi icazənaməsi Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti tərəfindən aşağıdakı əsas üzrə verilir:

Bu mallar Bakıda saxlandığı və burada – Bakıda boşaldığı təqdirdə onların göndərilməsi üçün Cümhuriyyət daxilindən göndərilən hamı yüklərdən ötrü qoyulmuş yuxarıdakı ümumi əsaslar üzərinə icazə verilir. Hərgah Bakıda qalan bu yüklər göndərilmək üçün ancaq başqa paroxoda yüklənsə (məsələn, Ənzəlindən Petrovskaya göndərmək üçün Bakıya gətirilən mallar) və birbaşa göndərilməsi üçün lazımi şəhadətnaməsi olsa, o zaman həmin yüklər ancaq pud vergisi verilməklə poşlinsiz azad buraxılırlar. İrana mal aparmaq isə mübadiləsiz poşlin alınmaqla ümumi əsas üzərinə aparılır. Türkünəstanə, Petrovskaya və Xəzər dənizinin İran limanı olmayan yerlərinə, həmçinin Vladıqafqaz dəmir-yoluna mübadilə ilə mal aparılır.

Azərbaycan təriqi ilə məhəlli dəyirmanlarda təmizləməklə tranzit düyü aparılmasına bu şərtlə icazə verilir ki, gətirilən təmizlənməmiş düyünün 50 faizi və çəltiyin 80 faizi ixrac edilsin. Düyü təmizləyən dəyirman sahibləri məhəlli əhalinin ehtiyacından ötrü həmişə lazımi qədər ehtiyatları olmağa borcludurlar. Düyü sahibləri isə təmizlənen düyünün 10 faizini Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətinin tələbinə görə, təqdim etdiyi sənədlər üzərinə öz qiymətinə

Nəzarətə verib, aparılan düyünün də hər puduna 15 rublə poşlin verməlidirlər.

Xüsusi işlərinə görə sərhədi keçən sərnəşinlər icazəsiz adambaşına özləri ilə bərabər aşağıdakı miqdarda ərzaq şeyləri apara bilərlər: çörək 10 girvənkə, peynir 2 girvənkə, quru meyvə (cövüz) 10 girvənkə, yaş meyvə 15 girvənkə, çay 1 çetvert, qənd 1 girvənkə, ikra [kürü] 1 girvənkə, yumurta 10 ədəd, şərab və qeyr[i] içkilər 2 şüşə və yolda lazım olacaq qədər ev şeyləri. Göstərilən miqdardan artıq icazəsiz aparılan şeylər müsadirə ediləcəklərdir. İşlənməkdə olan başqa ev şeyləri isə paltar, zircar [alt paltarı], qab-qacaq, mebel və qeyri şeylər gömrükxana nizamnaməsinin ümumi əsası üzərinə buraxılırlar.

Cümhuriyyət daxilində sərhədə 30 verst yaxın olmayan yerlərdə hər cür yüklər azad hərəkət edilir və bundan ötrü də heç bir icazənamə lazım deyildir. Sərhədin 30 verstliyinə aparılan hər cür mal Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətinin icazəsi olmadan qadağandır. Bu cür icazəsi olmayıb tutulan mallar kontrabanda malı kimi müsadirə edilirlər. Bu malların sərhədin 30 verstliyində saxlanması və aparılması məhəlli hökumət şəhadətnaməsi və xəbərdarlığı ilə olmalıdır.

Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətinə icazəsiz Biləcəri mövqifindən [stansiyasından] Bakıya taxıl məhsulətini gətirilməsi də müvəqqətdən qadağan edilir.

*Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarəti naziri: A[ğa] Əminov
Dəftərxana müdiri:
[Abbasəli bəy] Makinski
Ümumi şöbə müdiri (imza)*

Məşixətdən [Şeyxülislamıq İdarəsindən]

Şamaxı qəzasından Bico prixodu Molla Dadaş Hacı Molla Baqi oğlu təyin edilmişdir.

*Məşixət sədri müfti:
M[ustafa] Əfəndizadə*

Həmin gün İdareyi-Məşixətdə tərtib tapan qərarnamə ilə Quba uyezdirin Talabı qəryəsinin [kəndinin] sakini Molla Dünyamalı Əbdürrəşid oğlu həmin uyezdirin Dədəli prixoduna molla təsdiq olunubdur.

*Məşixət sədri müfti:
M[ustafa] Əfəndizadə*

İKİ MÜHÜM MƏSƏLƏ

Azərbaycan Məclisi-Məbusanının son iclasında Bələdiyyə Məclisi seçkiləri haqqında qanun layihəsi müzakirə edilib, birinci qiraətdə qəbul edilmişdir.

Digər tərəfdən, neçə gün əvvəl Məclisi-Müəssisan seçkiləri qanun layihəsinin müzakirəsi qurtarıb, bu günlərdə Mərkəzi Seçki Komitəsi intixab edilərək [seçilərək] hazırlıqlara şüru ediləcəkdir [başlanacaq].

Məzkur [deyilən] seçkilər münasibətilə öz vaxtında məsələni hər tərəfdən işıqlandırıcı bir çox məqalələr dərc edəcəyiz. Fəqət iki məsələ var ki, seçki qanunu ilə çox sıxı surətdə mərbut [bağlı] olmaqla bərabər, yazılmasının vaxtıdır. Binaənileyh [ondan ötrü], bu iki məsələni indidən açmaq lazım gəlir.

Məclisi-Müəssisan seçkiləri haqqında

qəbul edilmiş olan qanun layihəsinin 3-cü maddəsində denilir ki:

“Cümhuriyyətin seçki gününədək 20 yaşına yetişmiş olan ümum vətəndaşları bilafərqi-cins [cinsiyyət ayrımı olmadan] Məclisi-Müəssisan intixabatında iştirak etmək haqqına malikdir.”

Bu surətlə, qanuna görə, Məclisi-Müəssisan seçkilərində iştirak etmək haqqına malik olmaq üçün Azərbaycan Cümhuriyyəti vətəndaşı, yəni məruf istilaha görə [məşhur terminə əsasən] – Azərbaycan təbəəsi olmaq lazımdır.

Digər tərəfdən, son iclasda müzakirə edilmiş olan bələdiyyə intixabatı layihə-qanuniasında [bələdiyyə seçkiləri qanunu layihəsində] dəxi bir təbəəlik məsələsi vardır. Məzkur [deyilən] layihə Məclisi-Məbusanın Ləvayehi-Qanuniasında [Qanun Layihələri komissiyasında] müzakirə olarkən böylə bir məsələ qaldırılmışdır ki, bələdiyyə vəkilləri seçkisində Azərbaycan təbəəsi olmayan adamlar dəxi iştirak etsinlər, ancaq seçmək haqqına malik olsunlar, amma özləri seçilmək haqqından məhrum edilsinlər. Hətta bəziləri böylə də təklif etmişlər ki, Bələdiyyə seçkilərində təbəyyə [vətəndaşlıq] məsələsi heç də nəzərə alınmasın.

Zahirdə Bələdiyyə məclisləri siyasət xaricində ancaq abadlıq, asayış, ucuzluq, bolluq və sairə kimi məsələlərə xidmət etməli ikən, təcrübədən gördüyümüz üzrə, həqiqəti-halda məmləkətin siyasi həyatında böyük rollar oynayır, hətta birinci mövqə tuturlar. Fəqət bizcə, vəzifə və roluna baxmayaraq belə, bələdiyyə məclislərini ancaq hər məmləkətin öz vətəndaşları əlinə tapşırmaq olar. Zira

bir şəhəri abad etmək, asayiş və bolluğuna diqqət vermək, əhalinin şəraiti-həyatıyyəsini asanlaşdırmağa çalışmaq, ucuzluğa can yandırmaq, xəstələrinin dərindən qalmaq üçün lazımdır ki, “şəhər ataları” adlandırılan bələdiyyə vəkilləri özlərini həqiqi ata, əhalini doğma övlad hesab edib də, ata övladının qeydinə qalan kimi qeydkeşlik etsinlər. Fəqət bir şəhərin, bir məmləkətin vətəndaşlıq şərafını belə qəbul etməyən adamlar camaata həqiqi doğma atalıq edərlərmi?

Şübhəsiz ki, xayır!

Vətəndaşlığına “tənəzzül etmədiyi” bir məmləkətə, ya şəhərə böylə adamlar ancaq və ancaq ögey və yabançı kimi baxırlar. O halda da böylə heyətdən təşəkkül edən bələdiyyə məclisləri heç vaxt sakin olduqları şəhərin mənafeyini təqib və ehtiyacını təmin edəmməzlər, etməzlər də.

Böylə olan surətdə yəqin ki, şəhərin müqəddəratını da öylə əllərə tapşırmaq olmaz.

Bu vəchlə bələdiyyə vəkilləri seçkisiində ancaq Azərbaycan vətəndaşlarına iştirak haqqı vermək lazımdır. Bilxassə ki, birillik müstəqil həyatımız Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etməyənlərin xidmətini bizə göstərmişdir.

Seçilməmək şərti ilə seçkidə iştirak etmək məsələsinə gəlincə, bizcə seçmək ilə seçilmək arasında öylə bir fərq yoxdur. Biləks [əksinə], vətəndaşlıq vəzifəsindən boyun qaçıranlar ancaq vəzifə başındakılara əngəllər çıxarırlar. Öylə adamlar özləri seçilməsələr də, şübhəsizdir ki, səslerini ancaq özləri ruhda olanlara verəcəklər, bununla da bələdiyyə məclislərində “abstruksiya” və

“sabotaj”ın qüvvələnməsindən başqa bir şeyə xidmət etməyəcəklərdir.

Bunlar doğrudan da demokratiya mənafeyinə xidmət etmək istəyirsələr, özlərini şəhərimizdə, məmləkətimizdə özlərininki kimi hiss edir və etmək istəyirsələr, o halda nə üçün Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etməyirlər?

Madam ki, onlar özlərini yabançı edirlər, o halda biz azərbaycanlılar dəxi heç vaxt demokratiyamızın müqəddəratını yabançılar əlinə tapşırma bilmərik, tapşırma bilmərik də.

Bu surətlə, Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etməyənlərə nə seçmək haqqı verməlidir, nə də seçilmək.

Məclisi-Müəssisan intixabatında isə bu məsələ yuxarıda zikr olunduğu üzrə qanunun üçüncü maddəsində aydın, açıq qeyd edilmişdir.

Bələdiyyə məclisləri seçkisi haqqında qanun layihəsinə təshih olaraq hökumət dəxi Azərbaycan təbəəsi olmayanların seçki haqqından məhrum edilmələrini istəmişdir. Həm böylə də olmaya bilməz. Zira, yadımızdan çıxmayıb, bir bayram münasibətilə şəhərimizdə nümayişlər qurulduqda, paytaxtımızın bələdiyyə xidmətçiləri “Yaşasın Rusiya Şura Hökuməti” lövhəsi gəzdirirdilər. Sanki burası Azərbaycan paytaxtı deyil, bolşevik Rusiyanın adı bir şəhəri imiş?!

Məclisi-Məbusanımız dəxi, vaxtı gəldikdə hökumətin həman təshihini təsdiq etməlidir.

Qaldı ki, cavan cümhuriyyətimizdə bir çox məsələlər kimi təbəəlik haqqında da hələ bu vaxtadək bir qanun qoyulmamışdır, fəqət qanunsuz da deyil. Böylə ki, son günlər hökumətimiz təbəə-

lik haqqında bir qanun layihəsi tərtib vermişdir. Onu qəbul etdikdə, məsələyə xitam çəkilmiş olar.

Məclisi-Məbusanın son iclasında, söz arasında, bu qanundan da ötəri bir söz açıldı. [Arşak] Malxazov və [Stanislav] Vansoviç kimi bəzi natiqlər bu qanunun müzakirə və təsdiqini eylülədək (sen-tyabradək) təxirə salmağı təklif etdilər.

Fəqət bizcə bu qanun heç vaxt təxirə salınmamaz. Nə qədər məzkur [deyilən] qanun geciksə, o qədər də seçkilər gecikəcəkdir. Çünki müdafiə etdiyimiz nöqtəyi-nəzərdən təbəəlik aydınlaşmadıqca, seçkilərə kimlərin iştirak edəcəkləri də örtülü qalar. Bundan dolayı da seçki icra ediləmməz.

Digər tərəfdən, təbəəlik qanununun müəyyən bir maddəsinə görə üç ay müddətində hər kəs özünün Azərbaycan təbəəliyindən çıxması ya onu qəbul etməsi haqqında məlumat vermək haqqına malikdir. Böylə olan surətdə biz bu gün qanunun qəbul və təsdiqini təxir və təcil edərsək [təxirə salar və gecikdirərsək], qanunun qəbulu, tətbiqi və hər kəsin müəyyən hüquqdan istifadəsi şübhəsiz kanun aylarına [dekabr-yanvar aylarına] çəkər. Bu surətdə də bəlkə 1919-cu il Məclisi-Müəssisan və yeni bələdiyyə məclislərsiz keçər. Halbuki bələdiyyə vəkillərinin müddəti-vəkaləti yeddi ay əvvəl qurtarmışdır. Məclisi-Müəssisanın bir an əvvəl dəvətinə olan ehtiyacımızdan isə bəhs etməyə belə hacət yoxdur.

Bu surətlə, Məclisi-Müəssisan və bələdiyyə məclisləri seçkisiində Azərbaycan təbəəliyini qəbul etməyənlər gərək seçmək və gərəksə seçilmək haqqından məhrum edilməli və təbəəlik haqqındaki

qanun layihəsini bir an əvvəl Məclisi-Məbusandan keçirməlidir.

Bir də əsgəri xidmətdə bulunanların iştirakı məsələsi meydana gəlir. Fəqət bu xüsusda gələn nömrədə.

Xəlil İbrahim

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

27 tammuz iclası

İclas axşam saat 8-in yarısında açılır.

Rəis - **Həsən bəy Ağayev**, katib - **Əhməd Cövdət**.

Məsaili-yövmiyyə [gündəlik məsələlər]:

1) Şəhərlər nəfinə [xeyrinə] idxal və ixrac olunan yüklərdən alınan müvəqqəti vergi nizamnaməsi haqqında qanun layihəsi. Məruzəçi: [Rza bəy] Ağabəyov (3-cü qiraət).

2) Nazir müavinlərinə yeni maaş təyini haqqında qanun layihəsi. Məruzəçi: [Rza bəy] Ağabəyov (3-cü qiraət).

3) Sənaye şəhadətnamə qiymətlərinin artırılması haqqında layihəyi-qanuniyyə. Məruzəçi: [Şəfi bəy] Rüstəmbəyov (3-cü qiraət).

4) Hökumət indində [nəzdində] xüsusi Təftişat və Təhqiqat Komissiyasının təsis haqqında layihəyi-qanuniyyə. Məruzəçi: [Şəfi bəy] Rüstəmbəyov (3-cü qiraət).

5) Sınıf və məşğələsindən dolayı mükəlləfiyyəti-əsgəriyyədən azad edilənlər haqqında layihəyi-qanuniyyə. Məruzəçi: Mehdi bəy Hacinski.

6) Bələdiyyə idarələrinə qısnılar intixabatı qaydasının qanun layihəsi.

7) Spirt məhsulatından alınan aksiz vergisi miqdarlarının artırılması haqqında layiheyi-qanuniyyə. Məruzəçi: [Rza bəy] Ağabəyov.

8) Azərbaycan Cümhuriyyəti sərhədində mühafizə bölüyü təsis haqqında layiheyi-qanuniyyə. Məruzəçi: [Rza bəy] Ağabəyov.

9) Torpaq vergisinin artırılması ilə bərabər, torpaq və məxaric smetasının və torpaq vergisi miqdarlarının təcidi [yenilənməsi] haqqında qanun layihəsi. Məruzəçi: [Rza bəy] Ağabəyov.

10) “İttihad” fraksiyonunun hökumətə sualı.

11) Nəşri-elan haqqında. Məruzəçi: [Şəfi bəy] Rüstəmbəyov.

12) Maliyyə Nəzarəti Şurası təsis haqqında layiheyi-qanuniyyə. Məruzəçi: [Şəfi bəy] Rüstəmbəyov.

13) Fabrika inspeksiyasına dair qəvaidin [qaydaların] müvəqqət təyir edilməsi [dəyişdirilməsi] haqqında layiheyi-qanuniyyə. Məruzəçi: [Şəfi bəy] Rüstəmbəyov.

14) Daxil olmuş kağızlar: Ləvazim Heyəti komisiyona Abbasqulu Kazımzadə əvəzinə qeyri bir üzv intixab edilməsi.

Rəis - (Məsaili-yövmiyyəni oxuduqdan sonra) Bir də keçən səfər Məclisi-Məbusan təklif etmişdi ki, tezliklə Məclisi-Müəssisan Mərkəzi İntixab Komissiyası seçilsin. Onu da proqrama daxil edirəm.

Bundan əlavə, Zəngəzur qaçqınlarına yardım edici heyətə Parlaman tərəfindən bir üzv intixab edilməlidir. Hökumət

tərəfindən Zəngəzur qaçqınları nəfinə [xeyrinə] 17 milyon 750 min manat buraxılması münasibətilə hökumət arzu etmişdi ki, hökumət tərəfindən seçilən heyətə Parlaman tərəfindən də bir üzv daxil olsun. Binaənileyh [ona görə], Nəzarət arzu edir ki, o üzv indicə seçilsin.

Əlavə, Ləvazim Komissiyasına Abbasqulu Kazımzadənin əvəzinə digər bir üzv seçilməlidir. Rica edirəm, tənəffüs zamanı namizəd göstərib məclisin axırında o üzvü seçəsiniz. Bu cür tərtibata etiraz yoxsa, qəbul olunur.

Növbədəki məsələ şəhərlər nəfinə idخال və ixrac olunan yüklərdən alınan müvəqqəti vergi nizamnaməsi haqqında qanun layihəsidir.

Məruzəçi Bayram Niyazi əfəndi Kəçikxanov olmaq üzrə məzkur layiheyi-qanuniyyə maddə-maddə oxunaraq hər maddəsi bilaetiraz [etirazsız] və ümum layihə tamamilə müttəhidül-rəy [yekdilliklə] qəbul olunur.

Bədəhu [sonra] müavini-nazirlərə yeni maaş təyini haqqındakı layihənin müzakirəsinə keçilir və yenə müttəhidül-rəy qəbul olunur. Yalnız üçüncü maddədə 1 nisan əvəzinə yeni maaşların 1 iyuldan tətbiqi haqqında təshih vaqe və qəbul olur.

Bundan sonra sənaye şəhadətnamə qiymətlərinin artırılması haqqındakı qanun layihəsinin müzakirəsi başlanır. Maddə-maddə və sonra tamamilə səsə qonularaq bilaetiraz, müttəhidül-rəy qəbul və Ləvayehi-Qanuniyyə Komissiyasına mühəvvəl edilir [tapşırılır].

Növbədə hökumət indində Xüsusi Təftişat və Təhqiqat Komissiyası təsis haqqındakı layiheyi-qanuniyyədir. İkinci

katib Mehdi bəy Hacinski əfəndi qanunu maddə-maddə oxuyur. Bütün maddələr bilaetiraz qəbul olunur. Nəhayət, layihə tamamilə səsə qonulur və müttəhidül-rəy qəbula keçir.

Bədəhu sinif və məşğələsindən dolayı mükəlləfiyyəti-əsgəriyyədən azad edilənlər haqqındakı layiheyi-qanuniyyə mövqeyi-müzakirəyə qonulur. Rəis əfəndi bu qanunun təcili surətdə keçirilməsini Divani-rəyasət tərəfindən təklif edir. Əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə istecal [tələsmək] qəbul olunur.

Məruzəçi Hacinski Mehdi bəydir.

M. b. Hacinski - Mükəlləfiyyəti-əsgəriyyə elan edildikdən sonra böyük müəssisələrin bəzi mühüm xidmətçiləri bilatəfavüt [fərq qoyulmadan] əsgərliyə alınırlar. Bu cümlədən təftiş müdirləri, müstəntiqlər, müddəyi-ümumilər [prokurorlar] və qeyri bu kimi məmurlar əsgərliyə dəvət edilirlər. Buna görə, Hərbiyyə naziri bir qanun layihəsi hazırlayaraq məzkur [deyilən] qanun mövcubincə [əsasında], lazım gələrsə, böylə mövqə tutan və əvəz ediləmməyən əşxasın [şəxslərin] müvəqqədən əsgərlik vəzifəsindən azad olunmalarını təklif edir. Bu barədə Ləvayehi-Qanuniyyə Komissiyası Hərbiyyə Komissiyasının da rəyini sordu. Hərbiyyə Komissiyası öz rəyini yazıb bildirməklə bərabər, məzkur layiheyi-qanuniyyəyə təcili surətdə baxılmasını rica etdi. Təsdiqinizə arz olunan layiheyi-qanuniyyə budur. (Oxuyur, sonra layihənin maddə-maddə müzakirəsinə keçilir.)

Rəsulzadə Məhəmməd Əmin – (“Müsavat”) - Mükəlləfiyyəti-əsgəriyyə məsələsindən ən ziyadə əhəmiyyəti olan

bir məsələ varsa, o da müafiyət [mükəlləfiyyətdən azad olunmaq] məsələsidir. O da istisna xüsusundadır. Bir şey təəccüb edirəm ki, Nəzarətdən burada bir adam yoxdur. Əgər Nəzarətin nümayəndəsi olsaydı, bu istisna haqqında bizə səlahiyyətli cavab verərdi. Burası mühüm bir məsələdir. Ən əhəmiyyətli cəhətinə də xalq içində camaatla təmasda bulunan zaman təsadüf edilir. Buna çox əhəmiyyət vermək lazımdır. Burada layihənin təcili surətdə qəbulunu bizə təklif edirlər. Fəqət bəzi ailələr və məmuriyyətlər var ki, onlara da müafiyət xüsusu tətbiq edilməlidir. Lakin o barədə Qanun layihəsində bir şey yoxdur. Mən bilmək istədim ki, bu müafılığı Hərbiyyə Nəzarəti hanki maddələr əsası ilə tətbiq edir. Zənnimcə, Nəzarətin nümayəndəsi hazır olsaydı, bu məsələ haqqında daha müfəssəl danışmaq olardı və bunun səbəblərini bilərdik. Lakin bu yoxdur. Amma mənə müəyyən sinif mənsubiyyəti və məmurluq verdiyi kimi, bəzi ailələr şəraitinə də var ki, əsgərlikdən müafiliq haqqı verir. Bu xüsusda sabiq Rusiya qanununda bir qaç maddələr var ki, fənalığı camaat içində bulunarkən hiss edilir. Bəzi rus qanunları var ki, şimdiki bizdə tətbiq olunur. Amma həyatımıza düz gəlməyir. Məsələn rus qanununa görə bir atanın, ya ailənin böyük oğlu olan – sair oğlu olmazsa – əfv edilir. Ola bilər ki, rus həyatında rusluq nöqtəyindən bu mümkün olsun. Amma bizdə böylə olamaz. Ola bilər ki, bir atanın böyük oğlu əsgər aparıldıqda, o qədər müşkülət törənməsin. Amma həman qanun əsası ilə atası-anası olmayan, fəqət bir ailə başçısı mövqeyi tutan şəxsləri əsgər aparırlar ki, ata-anası yoxdur.

Halbuki böylə şeylərdən böyük müşkülət çıxır. Çünki ata-anası olan bir oğul aparıldıqda, bəlkə atası ailəni saxlaya bilər, amma valideynsiz bir oğul aparıldıqda ailəsi tamamilə sahibsiz qalır. Rus həyatında bunun o qədər zərəri olmaz bəlkə. Lakin bizdə böylə ailələr böyük müşkülət içində qalırlar. Zira başçısız ailəni arvad idarə və təmin edəmməz. Ona görə mən dedim ki, bizim həyatımızca, bəzi şeylər dəxi əlavə edilib mükəlləfiyyəti-əsgəriyyə məsələsində bir çox xüsusiyyətlər nəzərə alınsın.

Rəis - Layihəyi-qanuniyyəyə böylə bir təshih təklif edilir: “Pərəstarı [baxanı, qulluq edəni] olmayan ailənin rəisi və tək olan övlad dəxi müafidir.”

[Ağa] Aşurov - (Diki) Məhəmməd Əmin cənabları bu xüsusda müəyyən bir təklif etdilər. Zənnimcə, bəlkə o qanuna bələd deyildirlər. Burada qanun yoxdur, burada ona baxılmayı ki, hanki adamlar əsgərlikdən azad olsunlar. Bu, qanuna bir əlavədir. Əsil Qanun mənim zamanımda, yəni Birinci Hökumət dövründə qəbul edilmişdir. Biz o vaxt bu xüsusları hər mülahizə etmişik. Bir rus ailəsindən bir cavanın, əgər ata-anası olmaya, lakin arvadı ola, onu aparırlar. Çünki arvad özünü dolandıra bilər. Lakin biz o vaxt kəsdik ki, müini [kömək edəni] olmayanlar azad olsunlar. Praktikadan da görünür ki, əsgər tutanlar çox biqanunluqlar edirlər. O da bizim işlərimizin təzəliyindəndir. Amma tək ailə sahibi olanlar haqqında Qanun var ki, tək bir nəfər çörək qazananları gərək aparmasınlar.

Muxtar Əfəndizadə - (Əhrar) Məncə, bu məsələ hər halda yersiz deyildir. Öylə olur ki, bir ailə içindən iki-üç qardaş ayrılıb ayrı-ayrı ailələr təşkil edir. Məhəm-

məd Əmin əfəndi buyurdu ki, rus qanunlarını tamamilə bizim həyatımıza tətbiq etmək mümkün deyildir. Fəqət burada bir məsələ var ki, ruslarda qardaşlar bir-birindən ayrılmayı, yaxud çox gec ayrılırlar. Bizdə isə çox tez ayrılırlar. Bir kişinin üç oğlu varsa, üç ailə təşkil olunur. Müşkülət da bunda olur ki, hər ailənin bir ailə başçısı olmaq lazım gəlir ki, onu idarə etsin. Ruslarda başqa cürdür. Qanun mövcibincə müinsizləri buraxırlar. Müinsiz isə ata-anası olub qardaşı olmayan adamlar hesab edilir. Yoxsa bir atanın üç oğlu olub 10 il əvvəldən ayrılır. Onu qəbul etməzlər. Bu xüsusda tədqiqatda bulunsaq görərik ki, nəticə etibarlı ilə hər evdən əsgərliyə düşən iki adam olsa, birini də ala bilməyəcəyik. Çünki tez evləndirib ayrılacaqlardır. Böylə olan surətdə, diqqət verməlidir ki, ata-anası və ailəsini saxlayan adamı olan cavanlar müinsiz sanılmasınlar. Yoxsa bir evdə neçə adam varsa, hərəsi bir ailəyə ayrılıb müinsizdir deyər buraxmaq olmaz. Binaənileyh, biz indilik bu layihənin qəbul edilməsi tərəfdarı deyiliz. Qalsın, Nəzarət tərəfindən məlumat verildikdən sonra baxarıq.

Rəsulzadə M. Ə. - Mən təklifimi müdafiə edərkən dedim ki, Nəzarətin nümayəndəsi burada yoxdur. Əgər nümayəndə burada bulunaraq bizə izahat versəydi, bəlkə də məsələ daha aydın olardı. Lakin şimdi nümayəndə burada yoxdur, yalnız nümayəndə əvəzinə sair adamlar bizə izahat verdilər. Fəqət bunların izahatı bizi yenə qane etməyir. Bu məsələ, bəlkə qanunda başqa cürdür, lakin həyatda, praktikada başqa surət alır. Vilayətlərdə camaatla təmasda bulunduğumuz zaman bu qanunun tət-

biq olunduğunu görmədik. Muxtar əfəndi söylədi ki, bu qanun qəbul edilərsə, bir atanın uşaqları ayrı-ayrı ailələrə ayrılır və müxtəlif ailə başçısı olmaq üzrə əsgərliyə alınmazlar. Biz böylə demədik, mövcud qanun mövcibincə bir oğul varsa, atası olsa da alınmaz. Amma bir ailədə bir oğul var, atası da yoxdur. Bir özü, bir arvadıdır. Qanun hökmünə görə əsgər alınır.

Sədr və kənardan səslər: - Öylə şey yoxdur.

Məhəmməd Əmin (nitqində davamla) - Öylə şey bəlkə də qanunda yoxdur. Lakin məhəllində [yerində] alırlar. Rus qanununa görə bir ailənin başçısı əsgər alınır, amma bizdə böylə ola bilməz. Ailə sahibsiz buraxılmaz. Halbuki, məişətdə görürüz ki, alırlar. Bəlkə, böyləliklə qanunsuzluq cari olur. Amma bu xüsusda mən səlahiyyətə bir ağızdan cavab və izahat eşitmək istədim. Ayrı-ayrı ağızlardan eşidilən cavab bizcə kafi deyil və qane etməz. Nəzarət nümayəndəsi burada olub “bu məsələ qanunda yoxdur”, yaxud “var, amma düzəldərik” deyərsə, o vaxt biz qane olarıq. Yoxsa böylə cavablar bizi qane etməzlər.

Bu danışıqlardan sonra layihə rəyə vəz [səsə qoyularaq] və qəbul edilərək 5 dəqiqə tənəffüs elan edilir.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz teleqraf istasyonu qəbul etmişdir)

Nauen – Düsseldorfda və Reyn civarından abluqanın [blokadanın] qaldırıl-

ması barəsində zeyldəki [aşağıdakı] elan sadir olmuşdur: Almaniya üzərindən 12 iyulda abluqa qaldırılmışdır. Hər halda xüsusi vəsiqə göstərmək lazımdır. Nəqliyyat ləğv edilir. Silah və ləvazimi-hərbiyyəyə nəqli qadağan edilir. Şimdiki qanuna müvafiq kömür və koks aparmaq mümkündür. Baden fabrikalarının hazırladığı cövhər, kimyəvi şeylər, qızıl və gümüş, əcnəbilərin qiymətli kağızları xüsusi icazə olmadan aparmaq olmaz. Sair malların aparılması məhdud edilməmişdir.

İngiltərə tətilinə dair

Helsinkişfors [Helsinki] - İngilis qəzetlərinin məlumatına nəzərən, Avamlar Kameronunda Lloyd Corc bəyan etmişdir ki, Yorkşir mədənləri də tətildə iştirak etdikləri üçün hökumət məcbur olmuşdur mədənləri qərqdən [batmaqdan] xilas üçün oraya matroslar göndərsin. Hökumət tətillərinə müdaxilə etmək qəsdində deyildir. Matroslar bu yaxınlarda geri dəvət ediləcəkdirlər.

Finlandada tətill

Helsinkişfors - Tətill davam edir. Müsədimə [toqquşma] vəqə olmamışdır. Poçta işləməmişdir. Qəzetlər də çıxmamışdır. Elektrik mövqifi [stansiyası] dayandığından, lokantalar [yeməxanalar] saat 8-dək açıq olmuşdur. Stavandrada əmələlər qatarları dayandırmışlardır.

Fin ərkani-hərbinin bəyanatı

Fin ordusunun Baş ərkani-hərbi [Baş qərargahı] xəbər verir: Qırmızı hissələr Kamenets-Podolsk şəhərini işğal etmişlərdir.

Amerika Versal Sülh Konfransı əley-hindədir

Lion - Senator Rut və sabiq Amerika Rəisi-cümhuru Taft çalışırlar ki, sülh müahidənaməsində [sazişində] bəzi təbəddülat [dəyişiklik] əmələ gətirsinlər. Diplomasi dairədə bu zəndədirlər ki, İngiltərə və Fransa Senatın bu təbəddülatına razı olmalıdırlar.

Amerika qoşunlarının tərxisi

Lion - Vaşinqtondan xəbər verilir ki, Amerikanın bəhri [donanma] idarəsi hərbi qulluğa qəbul edilən 360 min saldatın 220 min nəfərini tərxis etmişdir.

* Parisdən verilən məlumata nəzərən, Petroqrad qarşısında əməliyyatda bulunan ordunun halını Müttəfiqlər Şurası müzakirə edərək Dabravol ordusu vəziyyətinin fəna olduğunu və fin ordusu ilə onların rabitəsi olmadığını kəşf etmişlərdir.

* Moskva - Şimal cəbhəsində, Arxangelsk dairəsində dəmiryol boyunda qızğın müharibə gedir. Müharibə ilə biz 500 nəfər düşmənlərdən əsir alıb, 10 dənə pulemyot qənimət almışıq.

Onej dairəsində biz Oselina kəndini işğal etdik.

Qərb cəbhəsində Baltik dəmiryolunun cənub tərəfində Mşinski mövqifinin 30 verstliyinə çəkilməmiş.

Pskov dairəsində düşmənlər Tuşino mövqifinə həmlə etmişlərdir.

Cənub cəbhədə bizim hissələr düşmənlərin təzyiqi ilə 5 verst geriyyə çəkilməmişlərdir. Çersk nəhri ilə Pskov-Proxov dəmiryolu arasında Vidzin qəsəbəsi tərəfimizdən işğal edilmişdir.

Vileys səmtində Naroç gölü yanında bir neçə kəndlər işğal edilmişdir.

Molovdeçno dairədə müharibə davam edir.

Kovel səmtində Kamenets-Podolskun 50 verstliyində bizim hissələr bir neçə kəndləri işğal etmişlərdir. İki topla bir pulemyot əlimizə keçmişdir.

Xarkov səmtində Xarkovun 85 verstliyində Skoroxodovo və Kolontayev mövqifləri yanında müharibədə davam edirlər.

Koreçan səmtində bizim hissələr Balaxovun 30 verstliyində müharibə edirlər.

Şərq cəbhəsində Verxneuralsk dairəsində müharibə davam edir. Çələbi dairəsində biz müharibə ilə dəmiryolunun hər iki tərəfinə irəliləyib 400 nəfər əsir almışıq.

İret dairəsində bizim hissələr cəbhəni yarıb üç parovoz qənimət almışlardır. Zirehli qatarımız İretə yaxınlaşıb oraları atəşə basmışlardır.

* Petroqradın müdafiə komitəsi elan edir ki, bizi tətillə təhrik edən əcnəbi agentləri, ələlxüsüs ingilislər tutulan yerlərində qurşuna dizilməklə edam ediləcəklərdir.

Leninin Romaniya ilə danışığı

Kişinyova Lenin tərəfindən bir heyətə məxsusə gəlmişdir. Leninin əmri üzərinə bunlar Romaniyaya təklif edirlər ki, Lenin Bessarabiyanın Romaniyaya verilməsinə razıdır. Yalnız Romaniya üçün şərt qoyur ki, Romaniya Kolçak tərəfdarlarının və ukraynalıların mühacirətinə mane olsun. Bundan dolayı Bessarabiya cəb-

həsində 8 günlük mütarikə [atəşkəs] əmələ gəlmişdir. Bolşevik heyəti Romaniyanın Baş ərkani-hərbinə əzimat etmişdir [Baş qərargahına getmişdir].

Serbiya və Rusiya

Serbiyada hal-hazırda Rusiyaya müavinət etmək məsələsi qalxılmışdır. Birinci fürsətdə Serbiya bolşeviklərlə mübarizə etmək üçün qoşun dəstələri göndərəcəkdir. Serblər deyirlər ki, Rusiyasız yaşaya bilmərik. Bizim mənfəətimiz böyük slavyan dövlətlərindən asılıdır. Serblər sabiq Moskva şəhər qlavasına və sair Rusiya fərarilərinə artıq dərəcə müavinət edirlər.

Amiral Koy

Royterin verdiyi məlumata nəzərən a[d]miral gəmisində a[d]miral Koy varid olmuşdur [gəlmişdir]. Bu general bolşeviklərlə mübarizə üçün müəyyən edilən 20 kruvazərə [kreysərə] baş komandan təyin edilmişdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Bu da bir hökumət

Fransız mətbuatının yazdığına görə Helsingforsda olan Rusiya Komitəsi yeni bir hökumət təşkil etmişdir. Bu hökumət bolşeviklərdən xilas olan yerləri idarə edəcəkmış. Baş nazirliyə general Yudenitç, Xariciyyə nazirliyinə Kartaşyov təyin edilmişlərdir.

Qırmızı ordu

Cənubi cəbhəni xilas etmək üçün

arvadlardan qırmızı dəstə təşkil edilir. Şimaldan sadıq bolşevik dəstələri gətirilib cəbhəyə getmək istəməyən qırmızı qoşunların əvəzinə göndərilir. Bolşeviklər içində fərarilik kəsbi-şiddət etməkdədir [şiddətlənməkdədir].

Əcnəbi mallar

Batuma gəlmiş olan “Frans Ferdinand” paroxodu zeyldəki [aşağıdakı] malları gətirmişdir: 7 min pud hər növ müalicə şeyləri, dərman və sairə. İstanbuldan isə manufaktura, qənd, papiros kağızı və bir çox digər şeylər gətirilmişdir ki, vəzni [çəkisi] 7500 puddur.

Vilson Fransa haqqında

Amerika Rəisi-cümhuru Vilson qəzetəçilərlə müsahibə edərkən demişdir ki, Almaniyaya tərəfindən Fransaya hücum etmək mümkün olan şeylərdəndir. Hər gah Amerika Senatı Amerikanın müavinəti barəsində olan müahidənaməni [sazişi] qəbul etməzsə, fransız milləti üçün böyük bir təhqir olacaqdır.

* Vilhelmin Almaniya qayıtməsi xüsusunda Almaniya ciddi təbliğat davam edir. Vilhelmi müdafiə etmək üçün xüsusi bir cəmiyyət təşkil edilmişdir. Bu cəmiyyətin mərkəzi Frankfurtadır. Cəmiyyət üzvləri bütün Almaniyanı dolaşmış bu barədə təbliğatda bulunnurlar.

Batumda vəba

Batumda bu son vaxtlarda vəba xəstəliyi müşahidə edilmişdir. Belə ki, vəbadan bir neçə nəfər vəfat edənlər də olmuşdur.

Ermənistanda səfərbərlik

- Qars oblastında 19 yaşından 25 yaşınadək ermənilər səfərbərliyə dəvət edilmişlərdir.

* Türkiyə sülh mürəxxəslərindən [nümayəndələrindən] [Əhməd] Tofiq [Okday] paşa Paris qəzetələrinin yazdığına görə, İstanbula qayıtmayıb Londona əzimet edəcəkdir [gedəcəkdir] və orada İngiltərə Hökuməti ilə bəzi danışıqlarda bulunacaqdır.

**VÜKƏLA ŞURASINDA
[NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]**

* Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinin [Sosial Təminat Nazirliyinin] Ermənistandan Tiflisə gəlməkdə olan qaçqın müsəlmanlar üçün məbləğ buraxılması haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

20 milyonluq fondan Ermənistandan Azərbaycana gəlməkdə olan Tiflisdəki müsəlman qaçqınlarına müavinət üçün 50 min manat buraxılsın.

* Daxiliyyə nazirinin bu vaxtadək buraxılmış 800 min manata əlavə olaraq Balaxanı, Sabunçu və Bakı süvari polis üçün at almaq məqsədinə, əlavə olaraq 1 milyon 200 min manat təxsis [ayrılması] haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

İstənilən para 20 milyonluq fondan buarxılsın. Fəqət Məclisi Məbusan tərəfindən təsdiq edildikdən sonra para qaytarılmalıdır.

MİLLİ VƏ MƏDƏNİ İŞLƏRİMİZ

- 3 -

Milli məcmuə

Bizdə heç vədə milli məcmuə təb [çap] olunmayıb desək, səhv etmərik. Nə “Füyuzat”, nə “Şəlalə”, nə sonra çıxan məcmuələr milli olmuşdur. “Füyuzat” yolu itirdiyi üçün müaqlıqları [təqibçiləri] də onu təqlid etmişlər. Hanki məcmuə çıxmağa başlarsa, Hindustan və Misir camelərinin təsvirini qeyd edərək, ümumi islam aləminə aid şeylər yazar. Halbuki, birinci bizi həvəsləndirən məsələ Azərbaycanımız gərək olsun. Onun üçün milli məcmuəni başdan-başa Azərbaycanla doldurmalıdır.

Bərəkət versin ki, tariximiz, ədəbiyyatımız, teatro-musiqimiz və başqa mədəni məhsullarımız çox-çox var. Bunlara dair yazılsa, həm özümüz özümüzü, həm də əcnəbilər bizi tanırlar. Vətənimizdə bir çox tarixi binalar var. Hər nömrədə bunun birinin rəsmi qeyd edərək ətraflıca məlumat verməlidir. Ticarəti məsələlər məmləkətin canı nöqtəsidir. Buna dair statistika saxlamalı, ölkəyə nə qədər mal girir və ölkədən nə qədər çıxır, xaricdə bizim nə kimi mallarımız kimlər tərəfindən alınır, müştərilərimiz nə növ mal sevir, bazarın övzəsi [vəziyyəti] nə təhərdir?

Yazmalı min şey var.

Bizdə yeni-yeni qüvvəli və istedadlı cavanlar çıxır. Bunlara meydan verməli, vergilərinin [istedadlarının] yolunu təmizləməlidir. Yoxsa, bir çox təb və qabiliyyətlər məhv olub gedər.

Milli məcmuədə əksər səhifələr Azərbaycana həsr olunmalı və sonra bütün aləmi-islama və Avropa mədəniyyətinə. Millətimizin tibbi tərbiyə və başqa məsələlərə ehtiyacı var. Amma bu yolda heç bir şey yazılmır. Yazmalı, yazdırmalı, tərcümə etməli, yeni şeylər vücuda gətirməlidir.

Yeni şey də onda olar ki, əvvəlcə ərəb və fars aləmini təsvir etməkdən daşınıb, türk aləmini və bilxassə Azərbaycanı təsvir edək.

Yusif Vəzirov

**TÜRK MÜƏLLİMLƏRİ İTTİFAQININ
NƏZƏRİ-DİQQƏTİNƏ**

Sənələrdən bəri Bakıda davam edən Türk Müəllimləri İttifaqı kəndi üzvü hesab olunan müəllimlərin məişətə təmini haqqında bu vaxta qədər heç bir iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmamışdır desək, zənnimcə bir xəta etməmiş olarız. İşbu işsizlik İttifaq üzvlərinin kəndi fikirsizliyindənmi və yaxud başqa səbəblərdən dolayı irəli gəlməsini buraxıb, şəhərimizdə şimdiki mövcud İttifaqın xüsusunda qaç kəlimə söyləməyi kəndimə vəzifə bilirəm.

Bu son ayların zərfində fəvqəzəkir [yuxarıda adı çəkilən] İttifaq büsbütün başqalaşmış, yeni ruh və yeni imanla işə başlamışdır. Özünü məşhur və işlək cəmiyyətlər sırasına yetirib, bir rəsmiyyət almasına var qüvvəsi ilə çalışır. Həqiqətən, işbu qart, fəqət gənc ruhlu İttifaq kəndi məqsədlərinə nail olmaq üçün

növbənöv vəsilələr [yollar] arayır ki, onlar da İttifaqın son fəaliyyətindən aydınca məlum olur. İttifaq müəllimlərinin maası yolunda çalışması ilə bərabər, öylə məsələlərin də həllinə qalxmış ki, şayanitəhsindir [alqışa layiqdir]. Məsələn, 18 təmmuz tarixli iclasında qalxılmış ümumi və icbari təlim bərəsindəki məsələnin nə qədər mühüm olduğu məlumdur. Yalnız bir məsələ var ki, onun bərəsində bir neçə kəlmə söz söyləməliyiz.

Məlum olduğu üzrə, hazırda mənzil məsələsi şəhərimizdə uca bir mövqə işğal etmiş və get-gedə daha gərginləşmək üzrədir. Mənzilsizlikdən törəyən fənalıqlar vaxtilə qəzetələrdə yazıldığından, bir daha təkrarına ehtiyac yoxdur. Cümləmizə dəxi gözəlcə məlumdur. Ancaq dediyimiz budur ki, Bakıda müdərrişlik edən zəvatın [dərs verən şəxslərin] əksəri qeyri yerlərdən gəlmədir. Bunlar burada qulluq tapıb kəndi ailələrini dəxi şəhərə gətirəcəkləri təbiidir. Fəqət mənzil bulamandıqları halda, min dürlü məşəqqətlərə uğrayacağı həpsimizin gözü önündədir. İşbu məsələnin nə gunə [nə dərəcədə] mühüm olduğunu möhtərəm Müəllimlər İttifaqının nəzəri-diqqətinə yetirib, nəticədə olacaq müşkülətlə mübarizə etmək üçün şimdindən çarələr aramasını cəsərlə tövsiyə edir və kəndi tərəfimizdən zeyldəki təklifatı [aşağıdakı təklifləri] mümkünatdan hesab edirik.

Bizcə, Müəllimlər İttifaqı rəsmi bir müəssisə olduğundan, təbii, onun hər dürlü təşəbbüsəti gərək hökumət və gərək başqa müəssisələr nəzdində eşidilsin. Buna görə, İttifaq hökumətdən, Bələdiyyə idarəsindən, xülasə nərdən lazımsa rücu [müraciət, xahiş] edib gələn

dərs sənəsindən şəhər evlərinin birini və yaxud daima zərər-ziyan verməkdən başqa heç bir zədə yaramayan bir taqım adamlar tərəfindən açılmış ləhvü-ləəb [əyləncə] yerlərinin binasını təxliyə edib İttifaqın ixtiyarına verilməsi haqqında təşəbbüsatda bulunsun və kəndi mülahizəsi ilə odaları ehtiyacı olan müəllimlərin arasında təqsim etsin [bölüşdürsün]. Əgər əvvəlinci iş baş tutsa, yəni şəhər kəndi mülklərindən verərsə, o vaxt kirayə olmaq üçün müəllimlərin aylıq maaşlarından İttifaqın qərar qoyduğu miqdarda faizi çıxırsın və yaxud ikincisi olarsa, ol vaxt həcz [müsadirə] edilmiş mülklər tamamilə İttifaqa icarəyə verilsin. İttifaq dəxi mülk sahibinə zülüm olmasın deyər hər sənə icarə pulu versin.

Zənnimcə, İttifaq məsələyə göstərdiyimiz tərzdə iqdama etsə [girişsə], işin müvəffəqiyyətlə qurtarmasına ümid etmək olar. İttifaq həmişə kəndi üzvlərinin maaş və hüquqlarının təmini yolunda mübarizəni özünə bir şüar qərar verdiyindən, bu dəfə işbu məsələni həll etməklə onları mənzilsizlik qorxusundan qurtaracağına inanırız. Dərslər vaxtı yaxınlaşdığından, işbu əhəmiyyətli məsələyə tez bir zamanda baxılıb icraya qonulmasını arzu edirik.

Hüseynzadə

ERMƏNİ FÜQƏRASININ YENİ MATƏMİ

Dünyanın ən böyük imperatorluqları izmihlala [dağılmağa] o vaxtdan başladılar ki, məmləkətin ümuri-idarəsi [idarə işləri]

imperatorların xanədanına mənsub şəxslərin keyfə-mayəşasına [kefinə, özbaşına] buraxıldı. Həmçinin vaxtilə sair əsnafın [siniflərin, təbəqələrin] üstündə ağalığ ixtiyarı qazanmış ruhanilərin, bəylərin, burjuazların (sərvətdarların) da hökmranlığı qeyrilərin hüququnu basdırdı, paymal etdi [tapdaladı]. Xülasə, bunu tarix sübut edir ki, qarşılanan rəqabəti öldürə bilmiş fərdlər, siniflər, millətlər, hətta dinlər meydana rəqabətsiz və tək qalaraq tüğyan etdilər, zülüm və şərərəti [yamanlığı] artırdılar.

Binaənileyh [ona görə], fərdin müqabilinə fərd, sinfin qarşısına sinif, millətin önünə millət və siyasi partiyaların da qabağına partiyalar çıxarılmazsa, meydana xali [boş] qalar. Rəqabət götürülər, “ağalığ”, “mənəmlik”, dərəbəylik hüsulə gələr ki, bunun da axırı uçurumdur. Hənkə bir fəqərədə [işdə, məsələdə] rəqabət yaradılmadı, yaxud rəqabətin hüsuluna vəsi [geniş] meydan verilmədi, şəksiz ki, bunun axırı millət üçün qorxulu macəralarla tamam olacaqdır.

Azərbaycanda “Müsavət” kimi nüfuzlu bir partiya olduğu kimi, sair partiyalarımız da az deyil. Bundan əlavə, Parlamentimizdə türklərlə bərabər rus, erməni, yəhudi məbusları olduğu kimi, hökumətimiz də koalision, yəni müştərəkdir. Binaənileyh, “İttihad və Tərəqqi”nin Türkiyədə yaptığı işləri Azərbaycanda təkrar edilməz. Zira, rəqabət qapısı məmləkətimizdə bağlı deyil.

Qonşumuz erməni millətinə gəldikdə, elə bil ki, türklərin başına gələn bəlkə bir az da artıq bunların başına gələcəkdir, hərəgah vaxtilə daşnakların cilovları çəkilməyə. Teleqrafın gətirdiyi məlumata

ta etibarən, erməni Parlamanına həştad nəfər məbus intixab edilmişdir [millət vəkilini seçilmişdir] ki, bunlardan 73 nəfəri daşnaklar və ancaq 4 nəfəri inqilabiyyunlar və bir nəfəri kəndli dəstəsindən və iki nəfəri də türkdür.

Diqqət olunsun ki, Ararat dairəsində yaşayan türklərin ədədi əhalinin yarısı olmasa da, yarısına yaxın bir miqdarda olduğu halda Parlamanına ancaq iki nəfər məbus verə bilmişdir. Hələ kürdlər, assurilər, yezidilər, hətta ermənilərin ən yaxın dostları ruslar da belə heç olmasa bir nəfər məbus göndərməmişlərdir.

Tamam Yevropa nəzərində özlərini sosialist tanıtmış ermənilər, Gürcüstana [Arşak] Zurabovu, Azərbaycana da Şaumyan kimilərini “ətə etmiş” [vermiş, bağışlamış] kirvələrimiz nə bolşeviklərə, nə menşeviklərə, hətta Milyukovun mürəvici-əfkarı [fikirlərini yayan] [Xristofor] Vermişevə də yol verməmişlər. Hərəgah 4 nəfər inqilabiyyuna yol vermişlərsə də, bu da məhz ölkələrində yaşayan ingilis və Amerika nümayəndələrinin gözlərinə pərdə çəkmək üçün qəbul edilmişdir ki, guya erməni Parlamanında sosialistlər də isbatı-vücut [iştirak] edəcəklər. Halbuki, 73 daşnak müqabilində 4 inqilabçı heç bir şeyə müvəffəq olamaz.

Bəs [deməli], Ararat əhalisinin müqəddəratı bu gündən millətçi daşnak firqəsinə vagüzər edilmişdir [tapşırılmışdır] ki, həman firqənin ən böyük fəaliyyəti təcavüzlərdən və qırğınlardan ibarət olmuşdur.

1905-ci ildən indiyə qədər nə qədər müsəlman kəndləri talan edilmişdirsə də, hamısı daşnakların tədbir və planları

olmuşdur. Bakının Mart hadisəsi, Şamaxının qətliamı, Quba, Nuxa, Lənkəran, Zəngəzur, Naxçıvan, Şərur və indi də Böyük Vedi qırğınları və bunlardan savayı yüzlərcə sairələri, ələlümdə [başlıca olaraq] daşnakların təhriki ilə icra edilmişdir.

Əcəba, bir bu qədər davam edən kin və küdurətə bais nə olmuşdur? Buna bais daşnakların təqib etdikləri boş xəyallarıdır ki, yer üzündə “Böyük Ermənistan” imperiyasının təsisinə çalışırlar. Əvvəl 3 vilayətin muxtariyyətinə çalışaraq, daşnaklar sonra 6 və indi hətta 9 vilayətin birləşməsi, həm də daşnak bayrağı altında birləşməsinə tələb edirlər. Harada 5 erməni nəfər yaşayırsa, burasını “Böyük Ermənistan” a mülhəq etmək [birləşdirmək] istəyirlər. Aralıqdakı türk kəndlərini də od və qan ilə təmziləyirlər ki, burası Ermənistandır deyər Avropa qarşısında iddialarını sübut etsinlər.

Odur ki, gündə bir bəhanə ilə bir müsəlman kəndi dağılır, atəşə tutulur, lakin atalar demişkən, özgəyə quyu qazan özü düşər. Daşnaklar əmin olsunlar ki, erməni millətinə qaş qayırarkən gözünü çıxaracaqlardır.

Yeni intixab edilmiş [seçilmiş] daşnakların kimdən ibarət olduqlarını bilmək üçün siyahılarının birinci xətlərinə diqqət edilsin. Burada Dro və Amazasp kimi qəddar şəxslərin adları çəkilir ki, müsəlman qırğınlığında adları məşhurdur. Kimini döymək, kimini aldatmaq və kimini də hədələməklə daşnaklar tamam Parlamanı və sonra da hökuməti əllərinə alacaqlar. Burası xəyalı erməni imperatorluğuna səcdə edən və qonşu qanı içən şəxslərdən ibarət olacaqdır. Bu gediş erməni demokratiyası [xalqı] üçün

bir fəlakət, bir uçurum deyilmi? Erməni fəqərəsinin qeydinə qalan ingilis və amerikalılar bu intixabın ləğvinə çalışmasalar, erməni millətinə gələcəkdə daşnaklar əli ilə böyük fəlakət hazırlanır.

Şuşalı

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Azərbaycan Milli Yardımçı Ordusu

İki aydan ziyadədir ki, paytaxtımızda könüllü olaraq təşkil olan Yardım Alayı gecəli-gündüzlü təlim almaqdadırlar. Təzəpir camesi həvalisində [ətrafında] və sair soçaqlarda daima Yardım Alayı bölüklərinə, mənzillərinə həmişə təsadüf olunur. Fəlakətdən mütəəssir olan anlaşıqlı millət ancaq böylə ola bilər, şayani-təqdirdir [təqdirəlayıqdır]. Ərkani-hərb [qərargah] tərəfindən təlimata qayət ciddiyyətlə çalışılır, diqqət edilir. Nəticə etibarlı ilə hökumət tərəfindən etimad edilərək silah buraxılmışdır. Məzkur [deyilən] müddətin zərfində toplanan 1300 əfradın [nəfərin] tam 300 nəfəri silah qullanmaq təlimini də bitirmiş, hazır bir əsgər dərəcəsinə ehraz [əldə] etmişdir. Suraxanski və Persidski küçələrdəki 9-cu məktəb Yardım Alayı üçün erkani-hərb dairəsi qərar verilmişdir. Hər gün əhali gəlib kəndisini könüllü əsgər yazdırmaqdadırlar. Yaşasın namuslu Yardım Alayı!

“Milyutin” vaporu haqqında

İyulun 27-ci gecəsi “Milyutin” vaporu [gəmisini] içərisində 100-dən ziyadə adam,

20-dək kişi, mabaqisi [qalanı] qadın və uşaq olmaq üzrə 22 nömrəli körpüyə gələrsə də, polis nəfəratı tərəfindən buraxılmayaraq yenidən dənizə çəkilmək məcburiyyətində qalar.

Səhər 27 iyulda yenə körpüyə tərəf gəlmişdir. İttixaz edilmiş tədabir [görülmiş tədbirlər] sayəsində vapor güclü mühafizə dəstəsi tərəfindən əhatə edilmişdi. Əldə edilmiş məlumatlara görə, gecə vaporun yanına bir yelkən qayığı gəlmişdir ki, [V. D.] Suxorukov və başqa 16 nəfər bolşeviklər də o qayıqda qaçmışdılar.

Su Nəqliyyatı müdiri kapitan Yankın savabdidi [icazəsi] ilə vaporda təftişat icra edilmişdir. Təftişat nəticəsində 2 milyon manatdan artıq Nikolay pulu tapılmışdır ki, bunlardan 1 milyon Orlova nam [adlı] bir qadınlardan tutulmuşdur. Əlavə, un kisəsi içərisində 100 min manat tapılmışdır.

Vaporda bir çox müsəlman qadınlara məxsus qızıl zinətlər, ipək müsəlman qadını çarşab və əlbisəsi, bir çox tüfəng, patron və qranatlar bulunmuşdur.

Burada Suxorukovun arvadı da tövqif [həbs] edilmişdir.

Həbs edilənlərin bir parçası kontrrazvedka komissiyası tərəfindən istintaq üçün aparılıb, başqaları da məhəlli [yerli] həbsxanaya göndərilmişlərdir.

“Ləstoçka” barkazı

İyulun 27-də “Salyanets” vaporu ilə Salyandan qəza qaimməqamı ilə 6 nəfər əsgər gedərkən, yolda iki qayıq görmüşdür. Qayıq saxlanaraq 10 nəfər Lənkəran saldatı tövqif [həbs] edilir. Bunlardan para tutulmuşdur. Bunlarla bərabər get-

diyi halda Svinova adası yanında “Ləstoçka” barkazı görülmüşdür. Barkazı “Salyanets” vaporu alıb Bakıya gətirmişdir.

Tələbələr haqqında

Maarif Nəzarəti tərəfindən 100 nəfər tələbəni Avropaya göndərmək haqqında bir qanun layihəsi tərtib verilib Vükəla Şurasına [Nazirlər Kabinetinə] təqdim edilmişdir. Qanun layihəsində hər tələbə üçün sənədə 36 min manat, yol xərci 5000 manat olmaq üzrə 4 milyon 100 min manat pul istənilmişdir.

Parlamanda

İyulun 27-də vaqə olan Parlaman iclasının qərarı ilə avqustun 5-dən sentyabrın 1-nə kimi Parlaman buraxılır. Avqustun 5-nə kimi gündüz saat 10-dan 2-yə qədər günəşırı bir iclas vaqə olub, təbəyyə [vətəndaşlıq], torpaq və qeyri bu kimi mühüm məsələlər həll olunacaqdır.

Bələdiyyə qanunu

Şəhər idarələrinə yeni intixab [seçki] qanun layihəsi Parlamanın 27 iyul iclasında müzakirə olunub birinci qiraətdə qəbul edilmişdir.

Ləvayehi-Qanuniyyə Komissiyasında

- Azərbaycan təbəəliyi haqqında qanun layihəsi Parlamanın Ləvayehi-Qanuniyyə [Qanun Layihələri] Komissiyasında müzakirə edilməkdədir.

- Daxiliyyə Nəzarətindən Parlamanın Ləvayehi-Qanuniyyə Komissiyasına mətbuat haqqında tənzip edilmiş qanun layihəsi gəlib müzakirə edilir.

Büdcə-Maliyyə Komissiyasında

Daxiliyyə Nəzarətindən Büdcə-Maliyyə Komissiyasına Quba Bələdiyyə idarəsinə 57 min 460 manat pul buraxılması haqqında qanun layihəsi idxal edilmişdir.

Hərbiyyə Komissiyasında

Əsgərlik müddətinin 2 sənəyə kimi azalması haqqındakı qanun layihəsi Hərbiyyə Komissiyası tərəfindən qəbul edilib Parlaman təsvibinə [təsdiqinə] təqdim edilmişdir.

* Azərbaycanda Dövlət Əmanət Sənədi təşkilatı haqqında qanun layihəsi və smetası Parlamanın Büdcə-Maliyyə Komissiyası müzakirəsinə təqdim edilmişdir.

Yusif Vəzirovun məruzəsi

Bu gün iyul ayının 29-da axşam saat 6-da Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Bakı Komitəsi bürosunda “Müsavat”ın Kiyev şöbəsi sədri Yusif Vəzirov cənabları aşağıdakı tərtibatla bir məruzə oxuyacaqdır:

1) Kiyev “Müsavat” komitəsinin fəaliyyəti, Ukrayna ilə əlaqə; 2) Kiyev “Müsavat”ı və Rusiya müsəlmanları; 3) Ukrayna hərəkəti; 4) Müsəlman qolordusu; 5) Kırım tatar hərəkəti; 6) Bolşeviklər; 7) İstanbul və Türkiyə vəziyyəti, Anadoluda milli hərəkət, rumlar, yenə siyasi rəqabət, ticarət yolu; 8) Azərbaycan məsələsi xaricdə.

Yeni qubernator

Bakı qubernator idarəsində böyük təbəddülat [dəyişiklik] gözlənilir. Qubernatorluğa Dövlət Müdafiə Komitəsinin ka-

tibi Narimbəyovun namizədliyi təklif olunmuşdur.

Kabinəni müdafiə

Parlamanın nüfuzlu fraksiyaları arasında indiki hökuməti müdafiə üçün blok bağlamaq məsələsi müzakirə edilir.

Kooperativ qurultayı

Kooperativ qurultayı Azərbaycan qurultayı adlanmağı əksəriyyətlə təhti-qərara almışdır.

Doktor Cavadov

Srağagün Lənkəranda Bakıya varid olan paroxodlarda doktor [Əliheydər] Cavadov da gəlmişdir. Doktor Lənkəranda Prişib və Salyan təriqi [yolu] ilə qaçmışdır və həbs olunduğu haqqındakı xəbərlər bütün yalandır.

Dəmiryolunda

İyulun 26-da Dəmiryolunda 120 kişidən ibarət Dəmiryol fəhlələrinin iclası açılmışdı. İclasda 1) Mənzil pulları haqqında; 2) Cümə barəsində; 3) Naçalnik haqqında və qeyri bu kimi məsələlərə baxılacaqdı. Sədarətə çıxan “Hümmət” firqəsi üzvlərindən Əzim Əzimzadə 1000 nəfərdən 120-i hazır olduğuna baxmayaraq “az ilə də olar” deyər iclası açdı. Birinci məsələ müzakirəyə qoyuldu, fəqət müzakirə vaxtı hümmətçilər öz firqə fikirlərini təbliğ etməyə başladılar. Ona görə fəhlələr acıqlanıb demişlər ki, biz öz dərdimizə yığılmışıq, nə sədri və nə də qıraqdan gələnləri istəməyirik. Hökumətdən rica edirik ki, biz fəhlələrin bitərəfliyini və heç firqəyə tərəfdar olmadığını nəzərə alıb tezliklə pullarımızı versin. İclas bununla bitmişdir.

AZƏRBAYCANDA

Lənkəranda

Lənkəranda gələnlerin dediklərinə görə, məzkur [adı çəkilən] şəhərin süqutu böylə vəqə olmuşdur:

Təmmuzun 25-də Lənkəran bolşevikləri öz vəziyyətlərinin fənalığını, heç bir növlə kəndilərini müdafiə etməməyə-cəklərini hiss edərək kimsəyə sezdirmədən öz ailələrini şəhərdən çıxarmağa qərar vermişlər. Bolşevik başçılarından [V. D.] Suxorukov, [İ. P.] Orlov, Ryabov, Şevkunov, Sadovnikov və sair bir neçəsi öz külfətlərini “Milyutin” vaporuna həml etməklə [mindirməklə], Bakıya göndərmişlərdir.

Vapor srağagün gündüz saat 2-də Bakıya varid olmaqla [çatmaqla], məhəlli [yerli] hökumət tərəfindən Lənkəran müsafirləri təhqiqdən sonra qadınlar buraxılmış, kişilər həbs edilmişdir.

Verilən məlumata görə, Lənkəran bolşevik rüəzası [başçıları] Lənkəranda mövcud bir çox top və pulemyot və sair bu kimi əslihələri [silahları] bir yelkən gəmisinə həml etməklə [yükleməklə] İran tərəfə hərəkət etmişlər. Lənkəran bolşevik ordusunu kəndi müqəddəratlarına buraxmışlar. Onlar da, Mayakda mütəhəssin olmuşlar [mühasirədə qalmışlar] imiş. Öz rəislərinin fərarını gören əsgərlər artıq bir şey yapammayacaqlarını hiss edərək ağ bayraq qaldırmaqla şəhəri işğal edən müsəlman könüllü nəfəratına [əsgərlərinə] təslim olmaq fikrində olduqlarını bildirmiş və əlavə olaraq kəndlərinə toxunulmamağı ağırlıqla rica etmişlərdir. Böyləliklə, tamamən könüllülərə təslim olmaqla Lənkəran bolşeviklərinə xitam verilmişdir.

Qeyd edilməlidir ki, Lənkəranın təslimi haqqında rəsmi və mövsuq [etibarlı] təfəsilat hələ almadışıq.

Denikin agentləri

Üzərimizə yeni əsarət zəncirləri, yeni kabuslar hazırlayan istibdad generalları “çağırılacaq Ümumrusiya Məclisi-Müəssisəsinə” qədər Azərbaycan Hökumətini tanıyacaqlarını və Azərbaycana qarşı bir əks hərəkətdə bulunmayacaqlarını havi [ehtiva edən], dəfələrcə yazmış olduqları kağızlarla hökumətimizi itminana [inandırmağa] çalışırlarsa da, fəqət əlaltı işlərini işləməkdən bir an olsun qəflət etməyib Azərbaycanı “Vahid Rusiya”ya ilhaq etmək [birləşdirmək] yolunda var qüvvələrini sərf edirlər.

Böylə ki, qara generalın xüsusi siyasəti ilə Quba qəzasına qaytarılmış və dürlü təminat və “vədü-vəidlərlə” mücəhhəz olub [vədələr və təhdidlərlə silahlanıb] gəlmiş rus mühacirləri ötdən bəri türk köyləri arasına soxulub türkcəni öyrənmələrindən istifadə ilə avam və sadədil köylüləri Denikin “cəhənnəm”ləri ilə qorxudub Denikin “cənnətlərini” tərif və tövsif edərək durduqlarından maəda [əlavə], xüsusi surətdə Quba qəzasına göndərilmiş Denikin agent və casusları istədikləri kimi təbliğatda bulunub və lazımı məlumatı toplayaraq azadə və asudəcə Quba ilə Dabravol komandanlığı arasında seyrü-səyahət edirlər.

Bu axır günlər bir taqım şübhəli ruslar Quba və ətrafında görünüb həftələrcə “səfil-səfil” dolaşaraq napədid olduqları [gözə görünmədikləri] kimi, qubalılara yaxşı tanış olan və 30 sənə Qubada feldşerlik etmiş Laptinovun oğlu ki, özü də

Dabravol ordusu xidmətindədir, bir qaç günün içində iki dəfə Qubaya gəlib təbliğat yapmış və dürlü şeyiələr buraxmış və lazımı məlumatı əldə edərək qayıtmağa fürsət bulmuşdur.

Doğru bir yerdən öyrənə bildiyim məlumata görə, həman şübhəli rusların zahir olmaları və Laptinovun təbliğatı yapması xüsusunda xəfiyyə polis müdiri vəzifəsini ifa edən Mürsəl bəy Nazirova xəbər verilmişsə də, müdir əfəndi nədənsə qulaq ardına vurub, nəzəri-əhəmiyyətə almamışdır.

Laptinovdan əlavə bir çox sənələr Qubada müstəntiq olmuş Matvey Mancelov nam yarım aydan ziyadə olar ki, Pyatıqorsk və Kislavodsk kimi gözəl kurortları tərk ilə Qubaya gəlmiş və işsiz, peşəsiz (?) olaraq ancaq Denikin nizam və intizamını təriflə Quba soqaqlarını dolaşmadadır.

Həman agent və casusların fəaliyyəti üçün Quba daxilində öylə geniş bir meydan vardır ki, arzu etdikləri istiqamətdə işləyib asanlıqla məramlarına nail olurlar. Agent və casusların müşkülata uğramamalarının başlıca səbəbləri də, əvvəla polisin süstlüyü olub, ikinci Azərbaycan Hökuməti xidmətində olub Azərbaycan əkməyi ilə bəslənərək Azərbaycan üçün quyu qazan xain məmurların, denikinçilərin varlığıdır.

İştə, Qubada da denikinçilikləri ilə məşhur olanların sırasında erməni qadını ilə izdivac etmiş meşəbəyi Reznikov vardır ki, hansı bir denikinçi Qubaya gəlsə onunla yanlaşıb əyləşəcəkdir. O da gizli qalması ki, qara generalın qara fikrinə xidmət edən yalnız qeyri-islam olmaıy, türk və islam nami-müqəddə-

sini [müqəddəs adını] ləkədar edən [ləkə-ləyəni] bir taqım alçaqlar da həman mü-bəllig [təbliğətçi] və casuslar sırasını “tə-z-yin” etməkdədirlər [“bəzəməkdədirlər”].

Sırası gəlmişkən, onu da söyləməli-yəm ki, Dabravol Komandanlığı nəzdində Quba qəzasında təbliğət-propaqanda yapmaq işləri başında duran sabiq Quba naçalniki Leontyevdir ki, məzkur [adı çəkilən], 10 ildən ziyadə Qubada key-fəmayeşa sürüb [özbaşınalıq edib], Quba övzasına [vəziyyətinə] və qubalıların əhvali-ruhiyyəsinə layiqincə aşına oldu-ğu kimi, müxlis [xalis, səmimi] dostları da yox deyildir. İki gün iləri həman Leontyev namından bir amsarlı “müsəlman”ın cibində bir qaç Quba “müsəlmanlar”ı (yəqin ki, öz dostları) adına məktublar tutulmuşdur ki, xain hərif məktubları parçalayıb havaya buraxdığı üçün ancaq bircəsi məmurlarımız əlinə düşə bil-mişdir. Bu əhvalların həpsi propaqanda yapmaq niyyəti ilə Quba qəzası üçün Dabravol Komandanlığı tərəfindən 40 milyon rublə buraxılmaq şeyiələrini də təyid [təsdiq] etsə gərəkdir.

“Müsəlmanlar” yalnız casusluğa iktifa [kifayət] etməyib Denikini məkulat [ərzaq] və başqa mayehtac [avadanlıq] ilə də təchiz edirlər. Dağıstandan gələn və Qubada paranın sikkəsini tanıyan alış-verişçi vicdanfuruşlar [vicdanını satanlar] arabalar dolusu ərzaq, manufaktura və başqa ləvazimat[ı] quru yolu ilə Dər-bəndə göndərərək Cümhuriyyətimiz daxilində də fiyatların yüksəlməsinə bais olurlar. Belə ki, bir-iki həftə irəli 70-80 rubləyə satılan buğdanın pudunu şimdiki 120-130 rubləyə bulmaq olmayır. 30 rubləyə xahanı [istəyəni] olmayan qaxın

putu 100 rubləyə qədər qalxmışdır. Əgərçi, qaimməqam tərəfindən bu xəya-nətlərin qarşısını almaq Quba qəzası daxilindən məkulat və başqa mayehtac çıxarılmamaq üçün hökm vermişsə də, lakin “qeyrətli” polis vətəndaşlarımız kəndi sərfələrini gözəlcə anlaşırlar.

Bunların həpsini qaralamaqla bəra-bər onu da etiraf etməliyiz ki, qaimmə-qam [Əmir xan] Xoyski əfəndi həman cansipəranə təriq ilə [canla-başla] fəaliy-yətində davam edir. Fəqət məəttəəssüf [təəssüf ki], kəndisi əxzi-əsgər [hərbi çağırış] və başqa əsgəri işlərlə məşğul olub çox vaxtını sərhəd boyunda keçir-məyə məcbur olduğu üçün vəzifələrini, vəzifeyi-milliyələrini anlamayan mə-murlar xidmətlərindən sui-istifadə ilə mumaileyh [adı çəkilən] əfəndinin bir çox binagüzarlıqlarını qövlədən feilə çıxarma-yırlar [sərəncamlarını icra etməirlər].

Ona görə lazım və vacibdir ki:

1) Denikin hiylələrinə qarşı şiddətli tədbirlər ittixaz etməkdə [tədbirlər gör-məkdə] soyuqqanlılıq göstərməyib, təcili surətdə Qubada “əks-inqilabla mübarizə dəstəsi” təşkili üçün lazımı binagüzar-lıqlar edilsin;

2) Beşinci uçastok mühafizə naçalnik-liyinə əhəmiyyəti-məxsusə ilə nəzər atıb etimad və etibarlı şəxslərin təyini yolun-da səy edilsin.

Bir azacıq təxir faydasız peşmançı-lıqları mövcub ola [əmələ gətirə] biləcəyi kimi, qarşımızda öylə vəxim [qorxulu] uçurumlar vücuda çıxara bilər ki, heç xəbərimiz olmadan yuvarlanarız.

Minlərcə məsum igidlər qanı bahası-na azadə nəfəs almağa başlayan demo-krat (xalq) istiqlalımızı göz bəbəyi kimi

qoruyacağına yəminlər edən hökuməti-mizdən kəskin və təcili çarələr bəkləyirik.

Türkoğlu

ERMƏNİSTANDA

Müsəlmanların yaşayışı

Erməni cümhuriyyəti daxilində mü-səlmanlar haqqında edilən məzalim və nagüvar hərəkətlər [zülümlər və qaba, nalayiq hərəkətlər], məəttəəssüf [təəssüf ki], o qədər çox və hədsiz vaqe olur ki, qəzetə səhifələri belə buna kifayət edəmməyir. Şimdiyə qədər yazmış oldu-ğumuz minlərcə erməni məzalimindən başqa yeni-yeni məzalimi daha yazmağa məcbur oluruq. Erməni cümhuriyyətinin paytaxtı olan İrəvanda həmin iyul ayı müddətində müsəlmanlar haqqında ermənilər tərəfindən rəva görülməkdə olan yeni məzalim:

1) Dəmirbulaq məhəlləsində 4 evli qonşu olan Mirhaşım Mirməhəmmədov, Həsən Babayev, Mirələkbər Mirabbas-zadə və Kərbəlayı Heydər Əlirzadənin evlərinə gündüz günorta çağrı bir dəstə erməni gəlmişlər: “Bacılar biz dustağız, qaçmışız, komendant bizi axtarır, gizlə-nmək istəyirik. Buraxın bağçada bir az dal-dalanalım” deyərlər. Rəhmdil müsəlman arvadları bunların sözlərinə inanıb bağ-çaya buraxmışlar. Ermənilər isə içəri da-xil olduqdan sonra mauzerləri çəkib arvadları bir dama qatıb, qapısını bağ-lamışlar. Birisi də əli mauzerli qaraqol dayanmış və arvadlara səsələrini çıxarar-larsa, öldürüləcəklərini tənbeh etmişlər. Ötəki mauzerli ermənilər isə 4 evin

bütün lazım olan əşyasını rahatcasına bağlayıb arxalarına götürmüşlər və yolla-rına düzəlib getmişlər. Bu evlərin sahib-lərindən bir cavanı gördüm. Dünən əhvalı xoş olduğu halda bu gün əyninə yırtıq-yamaqlı paltar geyinmişdi. Səbəbi-ni sordum. Özlərinin və arvadlarının tamam paltarlarını, 4 evin lazım olan bütün şeylərini ermənilərin gəlib apar-dıqlarından dolayı böylə pərişan halda qaldıqlarını söylədi. Şikayətlərinə isə erməni hökuməti dairələrində əhəmiyyət və etina verilmədiyini bildirdi. Bunun üçün evləri ermənilər tərəfindən qarət edilmiş və erməni hökuməti tərəfindən şikayətlərinə əhəmiyyət verilməmiş məzkur müsəlmanlar İrəvanda neçə min manat məhsulətə mövcud olan bağçaları və evlərini tərk etmişlər. Əhli-əyallarını götürüb erməni cümhuriyyəti daxilindən çıxmışlar, Tiflisə, Gəncəyə, Bakıya gəl-mişlərdir.

2) İrəvanda ermənilər qoca bir mü-səlman arvadının evinə gəlmişlər. Evini axtaracaqlarını bildirmişlər. Qoca arvad bir tərəfə, cavanə qızı da buxarı daldasına qaçıb gizlənmişlərdir. Ermənilər qızı tapıb pulların (?!) yerini sormuşlar. Pul olmadığını bildikdə, ev əşyasından lazım olanları və qızı götürüb qaçmışlar. Qoca arvad şimdiki bu haldan başına hava gəlmiş, dəli kimi olmuşdur.

3) İrəvanda üç müsəlman arvadı pal-tarları ermənilər tərəfindən oğurlanıb aparıldığına görə, polisəyə gedib şikayət edirmişlər. Komissar bunları danışdır-maqda olduğu halda müavinləri də ar-vadlara ədəbsizcəsinə göz eyləməkdə imişlər. Arvadlar hökumət dairəsində belə erməni məmurlarının bu kimi əxlaqsız

hərəkətlərindən inciyib şikayətlərin[i] də buraxıb getmişlərdir.

4) İrəvanda ermənilər özbaşlarına izinsiz gəlib müsəlmanların bağçalarına girirlər. Nə yapmaq istədiklərini sorduqda meyvə yeyiriz deyirlər və bu vasitə ilə də müsəlmanların evlərinə bələdlük yetirirlər.

5) İrəvan vağzalında bir ordubadlıni vəsiqə axtarmaq bəhanəsi ilə ermənilər soyub pullarını aparmışlardır.

6) Zar kəndi mühacirlərindən bir müsəlman Dəmirbulaq məhəlləsində sakin olduğu evdə saxladığı 20-30 baş qoyunun səbəbinə ermənilər gündüzün gəlib evinə basqın etmişlər. Çobanı və qoyun sahibinin qardaşı oğlunu qoyunlarla bərabər götürüb aparmışlar. Sonra çobanı və uşağı çöldə öldürüb buraxmışlar, qoyunları isə götürüb getmişlərdir.

7) İrəvanda Dəmirbulaq məhəlləsində Kərbəlayı Heydərin evinə gündüzün ermənilər basqın edib 15 min manat pulunu, arvad paltarını və arvad zinəti olan qızıllarını alıb aparmışlardır.

8) İrəvanda şəhərdən çıxıb vağzala getməkdə olan Abuzər başmaqçını vağzal yolunda ermənilər tutub soymuşlar və yanında olan pullarını almışlardır.

9) İrəvanda Dəmirbulaq məhəlləsində Bezni kəndi qaçqınları olan müsəlmanların evlərini axtarmaq bəhanəsi ilə ermənilər evlərinə girib 47 min manat pullarını aparmışlardır.

İtibdir

Əlibala Mikayıl oğlunun Şuşadan aldığı pasportu itibdir. Etibardan saqitdir [etibarsızdır].

8487

Elan

Məhəmmədhanifə Məşhədi Məhəmməd oğluna verdiyim vəkalətnamələri puç edirəm. Məşhədi Məhəmməd Hacı Məhəmməd oğlu.

8486

Elan

Məşhədi Salman Kərbəlayı Zeynalabdin oğluna verdiyim vəkalətnamələri puç edirəm. Məşhədi Məhəmməd Hacı Məhəmməd oğlu.

8485

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

Bəhri-Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gaz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Qismi-rəsmi

səh. 560. “1. Azərbaycan torpağından bu malların əcnəbi məmləkətə çıxarılması qadağan edilir...”: bu maddənin bəndləri qəzetdə ərəb hərfləri əlifbanın hərflərinə müvafiq olaraq “əlif, bə, pə, tə...” kimi işarələnmişdir.

“otçoski”: qəzetdə təhrif edilmiş formada “dotçoski” kimi getmişdir.

“təmr vergisi”: gömrükdə deklarasiyalar qəbul edilərkən və qəbzlər verilərkən alınan rüsum.

səh. 562. “dəniz təriqi ilə və başqa təriqlərlə”: “təriqlərlə” yerinə qəzetdə “tərəflərdə” getmişdir.

səh. 563. “prixod”: camaatın ianələri hesabına saxlanan yerli dini icma.

İki mühüm məsələ

səh. 563. “yəni məruf istilaha görə”: qəzetdə “yəni” yerinə “bəzi” getmişdir.

səh. 564. “abstruksiya”: səs-küy və şuluqluq salaraq iclası pozmaq.

Bakı xəbərləri

səh. 577. “Svinova adası”: Xəzər dənizində, Bakı arxipelaqında Səngi Muğan adası.

Bakı-Petrovsk

15, 25 və 24-cü körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 12-də.

Qeyd: Lənkərana və Astaraya paroxodların gedişi ayrıca elan olunacaqdır.

T-164

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələnlər xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyat-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şextər və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

Doktor M. D. Mdivani

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Qəbul edir: arvad, daxili və cərrahiyyə naxoşluqlarını Voronsovski-Qubernski küçələrin küncündə, ev nömrə 15, telefon nömrə 06-78.

Axşam isə öz evində, Balaxanski-Maqazinni küçələrin küncündə (Müsəlman məscidi qarşısında), telefon 20-67, saat 5-dən 8-ədək.

5425

Müvəqqəti müdir: Xəlil İbrahim